

забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів. Зазначена норма закріплює обов'язок держави здійснювати захист дитини. Такий захист може здійснюватись через суди, а також через суб'єкти публічної адміністрації, що передбачені національним законодавством.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що розвиток суспільства залежить від кожного з нас, і саме ми відповідальні за фізичне і психічне здоров'я дітей. Саме батьки мають бути якнайбільше зацікавленими у здоровому вихованні дітей, оскільки наше майбутнє в їхніх руках [4].

Список використаних джерел

1. Проблема насильства над дітьми повинна бути вирішена спільними зусиллями. URL: <http://www.un.org.ua/ua/informatsiinyi-tsentr/news/4704-problema-nasylstva-nad-ditmy-povynna-buty-vyrishena-spilnymy-zusyillyamy>.

2. UNICEF Ukraine research on domestic and gender-based violence, 2018.

3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

4. Проблема домашнього насильства над дітьми в сучасному суспільстві. URL: <https://pravo.minjust.gov.ua/ua/news/1142-u-harkovi-vidbuvaya-kruglyj-stil-shhodo-zmin-do-zakonodavstva-pro-domashnye-nasylstvo>.

Лубенець Ірина Григорівна,

провідний науковий співробітник
лабораторії кримінологічних досліджень
та проблем запобігання злочинності
Державного науково-дослідного інституту
МВС України, кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА СТАТОВУ СВОБОДУ ТА СТАТОВУ НЕДОТОРКАНИСТЬ

Анотація. У тезах розглянуто питання щодо застосування в Україні до злочинців-педофілів хімічної кастрації як необхідного кроку до зниження кількості статевих злочинів відносно дітей, що успішно реалізується у багатьох країнах.

Ключові слова: статеві недоторканість, статеві злочини, сексуальне насильство, хімічна кастрація, дитина, жертва.

Summary. The theses discusses the application of chemical castration to pedophile criminals in Ukraine as a necessary step to reduce

the number of sexual crimes against children, which is being successfully implemented in many countries.

Keywords: sexual integrity, sexual crimes, sexual abuse, chemical castration, child, victim.

Статеві злочини проти дітей є надзвичайно небезпечними, тому що посягають не тільки на їх статеву недоторканність, але й на нормальний статевий розвиток. Такі злочини часто призводять до глибоких душевних травм у потерпілих осіб, штовхають їх до аморального способу життя в подальшому, сексуальним відхиленням та насильству.

Суспільна небезпечність та жажливість злочинів даної категорії посилюється ще й тим, що, по-перше, у 91,4 % сексуальна активність спрямована на малолітніх, де кожна п'ята дитина молодше п'яти років. По-друге, найчастіше кривдниками виступають родичі або люди з найближчого оточення, яким дитина довіряє. Зокрема, у сім'ї злочинні прояви сексуального насильства щодо дітей вчиняють вітчими (36 %) та цивільні чоловіки матерів (9 %) [1].

Щодо покарань за статеві злочини, то в Україні триває дискусія з приводу можливості застосування хімічної (фармакологічної) кастрації осіб, що вчинили статеві злочини відносно дітей. Як відомо, з огляду на пропозиції Президента України, Верховна Рада України своєю Постановою відхилила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені стосовно малолітньої особи, неповнолітньої особи, особи, яка не досягла статевої зрілості» [2].

На наш погляд, прийняття відповідної норми про застосування хімічної кастрації є необхідним кроком, який вмотивований потребою зниження рівня статевих злочинів щодо дітей в Україні, кількість та жорстокість яких збільшується з кожним роком.

Слід вказати, що в Європейських країнах, де практикують хімічну кастрацію, кількість рецидивів скоєння злочинів зменшилась у чотири-десять разів. У Великій Британії із 40 % до 5 %, а в Німеччині з 80 % до 3 %. Наразі хімічну кастрацію застосовують у США (примусова в п'яти штатах, в більшості інших – добровільна), Швеції (добровільна), Данії (примусова за певних умов), Великій Британії (добровільна), Польщі (тут також функціонує відкритий реєстр засуджених), Німеччині (добровільна), Бельгії, Франції, Ізраїлі (добровільна, зі скороченням терміну ув'язнення), Казахстані (примусова), Киргизстані (примусова) та Росії (примусова). Єдиною країною, де ув'язнений може звернутися з клопотанням про проведення хірургічної кастрації, є Чехія [3]. Проте комітет з протидії катуванням Ради Європи систематично закликає країну відмовитися від цієї антигуманної практики.

Слід також враховувати дослідження вчених-кримінологів, які зазначають, що ризик рецидиву зростає, якщо злочин був спрямований проти дітей, а злочинець піддавався сексуальному насильству і

припиненню людської гідності. Як правило, у цьому випадку сексуальні рецидиви повторюються через два-десять місяців із дня звільнення з місць позбавлення волі [4, с. 152]. Тому вважаємо, що хімічна кастрація – це єдиний дієвий захід запобігання рецидивам сексуальним злочинам відносно дітей.

Але, як справедливо зазначають фахівці, що рішенню про хімічну кастрацію злочинців на законодавчому рівні мають передувати ґрунтовні міжгалузеві наукові дослідження, з метою достеменного вивчення всіх можливих наслідків та побічних реакцій. На думку деяких психологів, процедура хімічної кастрації, хоч і спрямована на статеві органи людини, проте може мати непередбачувані негативні наслідки на увесь організм людини. До того ж, препарати, які використовуються для хімічної кастрації, доки недостатньо клінічно вивчені. Як застерігають медики, їхня дія може бути успішно нейтралізована відповідним препаратом у будь-якому поліклінічному відділенні [5, с. 135].

На наш погляд, хоча педофілів (з підтвердженням діагнозом) небагато (від 2 % до 10 %) [8, с. 13], але не можна нехтувати можливістю уберегти дітей від їх посягань. Слід зазначити, що на теперішній час в світі не існує іншого способу лікування захворювання «Розлад сексуальної переваги» – педофілія, ніж через застосування препаратів, які пригнічують статевий потяг, та застосування яких отримало назву «хімічна кастрація» [6].

Тому вважаємо, що в Україні примусова хімічна кастрація необхідна, як засіб запобігання сексуальним злочинам та лікування для хворих на педофілію. І саме примусова, тому що вищезазначені хворі не здатні об'єктивно оцінювати та визнавати себе хворими через відсутність критичного ставлення до свого «нездорового» сексуального потягу.

Причини виникнення такого розладу до кінця не вивчено, але враховуючи матеріали відповідних кримінальних справ та досвід лікарів було з'ясовано, що часто його провокують травми психічного розвитку, які особа отримала у дитинстві. Зокрема, до переважної більшості педофілів погано ставилися близькі, а 60 % з них зазнавали сексуальної наруги або домагання з боку людей, які брали участь у їхньому вихованні: батьків, опікунів, родичів, вчителів, сусідів тощо [6].

Отже цілком погоджуємося з думкою І. Ярової, яка вважає за доцільне запровадження програми реабілітації та медико-соціальної допомоги дітям-жертвам насильства, щоб запобігти подальшому насильству вже з їх боку [7].

Підсумовуючи вищевикладене вважаємо, що одним із способів захисту статевій свободі та статевій недоторканості дитини є комплексний підхід до вирішення проблеми. По-перше, запровадження примусової хімічної кастрації до злочинців-педофілів виключить можливість рецидиву з їх боку, а, по-друге, професійна робота з дітьми – жертвами сексуального насильства та відповідні

програми реабілітації допоможуть дитині пережити страшні події та не перетворитись із жертви в насильника. Сподіваємось, що позитивний досвід вищеназваних зарубіжних країн щодо застосування хімічної кастрації буде запозичений і Україною.

Список використаних джерел

1. Гусеева О. Н. Педофильная виктимизация и виктимологическая профилактика педофильных преступлений: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. юрид. наук: 12.00.08 М., 2011. 32 с.

2. Постанова ВРУ «Про відхилення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені стосовно малолітньої особи, неповнолітньої особи, особи, яка не досягла статевої зрілості». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-IX>.

3. Сокурєнко Є. Чи допоможе хімічна кастрація педофілів боротися зі статевими злочинами проти дітей? ZMINA. 2019. URL: https://zmina.info/articles/chi_dopomozhe_khimichna_kastracija_pedofiliv_borotisia_zi_statevimi_zlochinami_proti_ditej/.

4. Джу́жа О.М. Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством : монографія. К. : Атіка, 2009. 240 с.

5. Романцова С.В. Запобігання сексуальному насильству щодо дітей в Україні: дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук.: 12.00.08. Львів, 2018. 244 с.

6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо впровадження Єдиного реєстру осіб засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього)» (доопрацьованого). Ліга Закон. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH53J00C.html.

7. Новая борьба старыми методами: как российских детей защитят от педофилов? BBC. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-38859145>.

8. Сексуальне насильство над дітьми: причини, наслідки, профілактика: інформ.-метод. посібник / за заг. ред. Цюман Т. П., К.: ФОП Пономаренко Я. М., 2011. 76 с.